

УДК: 343.9.024:336.7]:323.28
Biblid 1451-3188, 18 (2019)
Год XVIII, бр. 67, стр. 107–127
Изворни научни рад

ДИРЕКТИВА (ЕУ) 2015/849 О СПРЕЧАВАЊУ УПОТРЕБЕ ФИНАНСИЈСКОГ СИСТЕМА ЗА ПРАЊЕ НОВЦА ИЛИ ФИНАНСИРАЊЕ ТЕРОРИЗМА

др Душко ДИМИТРИЈЕВИЋ,
др Иван ДУЛИЋ¹

Апстракт: Након што је Србија ушла у процедуру појачаног надзора од стране Комитета експерата Савета Европе за евалуацију мера против прања новца и финансирања тероризма (MONEYVAL), актуелизиран је проблем усклађености домаћих прописа са европским и међународним стандардима, пре свега са препорукама Међународног тела за финансијске акције (FATF), из фебруара 2012. године. С обзиром да Србија води преговоре о приступању ЕУ она мора у потпуности да усклади своје законодавство са европским стандардима у овој области, посебно са четвртом Директивом против прања новца (Директивом 2015/849 Европског парламента и Савета од 20. маја 2015. године, о спречавању употребе финансијског система у сврху прања новца или финансирања тероризма). Иако је Србија почетком 2019. године напредовала у испуњавању препорука FATF-а, Србија ће у наредном периоду морати да предузме конкретне мере из акционог плана како би избегла одговарајуће ризике, који би дугорочно могли да је оставе на такозваној „црној листи“ земаља које не поштују међународне стандарде у овој области. Недостатак

¹ Институт за међународну политику и привреду, Београд. Е-маил: dimitrijevicd@diplomacy.bg.ac.rs; ivan@diplomacy.bg.ac.rs. Рад представља део научног пројекта Института за међународну политику и привреду: „Србија у савременим међународним односима – стратешки правци развоја и учвршћивања положаја Србије у међународним интегративним процесима – спољнополитички, међународни економски, правни и безбедносни аспекти“, финансираног од стране Министарства, просвете, науке и технолошког развоја Владе Републике Србије (евиденциони број: 179029).

политичке воље да се међународне обавезе из ове области спроведу до краја, могао би бити одлучујући фактор за заустављање институционалних реформи а потом, сасвим извесно, и за процес приступања Србије Европској унији.

Кључне речи: Прање новца, финансирање тероризма, хармонизација законодавства, превенција, Србија, Европска унија.

1) УВОД

Прање новца је једно од најраспрострањенијих кривичних дела чији је читав процес усмерен на конверзију незаконито стеченог новца, или друге имовине, кроз различите пословне активности у закониту добит и инкорпорацију у легалне финансијске и нефинансијске токове. У суштини, криминалци стављањем овог капитала и незаконито стечених средстава у легалне токове прикривају његово право порекло и изворе. То отежава доказивање криминалних активности из које је потекао „прљави новац“ (*dirty money*).² Овај процес „легализације“ финансијског капитала и имовине је, по правилу, пратећи процес са глобализацијом и интернационализацијом националних тржишта која су довела до појаве нових облика транснационалног организованог криминала.³ Динамика, прилагодљивост економским и друштвеним променама и скривена природа нових облика организованог криминала отежава њихово откривање, а затим и кажњавање. Стога се не треба изненадити да се прање новца, као пратећи облик организованог криминала, брзо шири изван националних граница и да представља озбиљну претњу међународној безбедности.⁴ Такође, не би требало бити изненађујуће и да прање новца, као посебан облик кривичних дела, иде руку под руку са финансирањем тероризма. Међутим, док се прање новца као криминална активност односи првенствено на коришћење средстава која се добијају из других кривичних дела за легалне пословне трансакције, финансирање тероризма односи се на прикупљање и расподелу

² Милан Шкулић, *Организовани криминалитет – појам, појавни облици, кривична дела и кривични поступак*, Службени гласник, Београд, 2015, стр. 339; Rena S. Miller; Liana W. Rosen, *Anti-Money Laundering: An Overview for Congress*, *Congressional Research Service*, 2017, p. 1.

³ William R. Schroeder, "Money laundering: A Global Threat and the International Community's Response", *FBI Law Enforcement Bulletin*, 2001, pp. 1 etc.

⁴ У међународној пракси, прање новца се одвија у неколико мање-више скривених пословних трансакција. У криминалистичкој доктрини постоји подела на три основне фазе које се могу јасно раздвојити: 1) Фаза одлагања или распоређивања; 2) Фаза прикривања, и 3) Фаза интеграције. Видети: Duško Dimitrijević, "Money laundering and terrorist financing on international and national legal level", VIII International Scientific Conference, *Archibald Reiss Days*, 2-3 October 2018, University of Criminal Investigation and Police Studies, Belgrade, 2018, pp. 15-26.

финансијских средстава у сврху њиховог коришћења за различите терористичке радње, које саме по себи представљају најтеже међународне злочине који се могу манифестовати у најразличитијим видовима – од ратних злочина и злочина против човечности, до посебних облика међународног криминала. Методологије које се користе за прање новца разликују се од земље до земље због карактеристика њихових економских, политичких, правних и финансијских система. У том смислу, битно је да ли се прање новца одвија у развијеним или неразвијеним земљама, без обзира да ли је ова активност повезана са неким другим кривичним делима кажњивим на националном нивоу, као што су илегална трговина дрогом и оружјем, кријумчарење, изнуђивање, уцене и рекети, коцкање, проституција или разни облици финансијских превара и пореских утаја. Утврђивање постојања овог кривичног дела отуд може бити од значаја не само због тога што је прање новца кажњиво на националном нивоу, већ и на међународном нивоу.⁵

У међународној пракси финансирање тероризма може ићи не само кроз илегалне, већ и кроз легалне токове, иако је његова крајња сврха извршење тешких злочина као што су убиства, атентати, отмице, мучење, бомбашки напади и други терористички напади на појединце и групе, државе и међународне организације.⁶ У основи, прање новца и финансирање тероризма укључују сличне активности.⁷ Ове активности првенствено су усмерене на прикривање. Лица која се баве прањем новца пуштају у промет илегалне фондове преко легалних канала како би прикрили њихово илегално порекло, док лица која финансирају тероризам врше у ствари трансфер средстава легалног и илегалног порекла како би прикрили њихову крајњу сврху – помагање организовања и извршења терористичких аката. С обзиром да се прање новца манифестује у пракси кроз различите облике, који су природно прилично софистицирани, и који су неретко повезани са транснационалним организованим криминалом, јасно је да овакве активности могу нарушити

⁵ Convention against the Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, *United Nations, Treaty Series*, vol. 1582, p. 95; Convention against Transnational organized crime from 2000 (Palermo Convention), *United Nations, Treaty Series*, vol. 2225, p. 209; Convention against Corruption, *United Nations, Treaty Series*, vol. 2349, p. 41; Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of Proceedings from Crime (Strasbourg Convention), Council of Europe, *European Treaty Series* no. 141, Strasbourg, 8 November 1990; Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism (Warsaw Convention), Council of Europe, *European Treaty Series* no. 198, Warsaw, 16 May 2005.

⁶ International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism, UN Doc. A/RES/54/109, Annex; Convention on the Prevention of Terrorism, Council of Europe, *European Treaty Series* no.195, 16 May 2005.

⁷ Duško Dimitrijević, "Prohibition of terrorism in international legal practice", in: Dragana Kolarić (ed.), Archibald Reiss Days, Criminalistic Police Academy, Belgrade, 2016, Vol. I, pp. 61-78.

интегритет, стабилност и углед финансијског тржишта држава чланица Европске уније, као и њихов економски развој. Стога, прање новца и финансирање тероризма представљају и озбиљне безбедносне проблеме са којима се Европска унија суочава и због којих је усвојила одговарајуће регулаторне акте, у циљу даљег развоја и координације кривичноправног система држава чланица намењеног сузбијању и превенцији ових појава.⁸

2) ПРАВНИ ОКВИР ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ ЗА СУЗБИЈАЊЕ ПРАЊА НОВЦА

Европска унија је у претходном периоду усвојила чак четири Директиве од значаја за сузбијање прања новца.

Прва је Директива Савета 91/308/ЕЕС од 10. јуна 1991. године о спречавању коришћења финансијског система у циљу прања новца, којом је Европска унија увела опште стандарде за државе чланице у смислу заштите финансијског и нефинансијског сектора од штетних ефеката прања новца.⁹ Директива није ограничила делокруг примене на кривична дела у вези с дрогом. У њој је потврђен став да спречавање употребе финансијског система за прање новца представља задатак који не могу спровести власти одговорне за борбу против ове појаве без сарадње кредитних и финансијских институција и њихових надзорних тела. Десет година касније усвојена је Директива 2001/97/ЕС Европског парламента и Савета од 4. децембра 2001. године, о измени

⁸ Vid Jakulin, „Pranje novca u aktima Europske unije i Saveta Europe”, *Strani pravni život*, No 2, 2015, str. 11-21; У резолуцији број 1373 од 28. септембра 2001. године, Савет безбедности Уједињених нација закључио је да све државе морају замрзнути финансијска средства и фондове, као и друге економске изворе, лицима која су починила или која су имала намеру да почине неки од терористичких аката. Акције које су уследиле на нивоу Европске уније биле су потребне ради спровођења Заједничке спољне и безбедносне политике (*Common Foreign and Security Policy – CFSP*) чији су тактички наступи одређени у документу: „Заједничке позиције 2001/931/CFSP“. Из заједничких настојања потекла је и Уредба којом се регулише увођење посебних рестриктивних мера у циљу предупређења вршења терористичких аката на територији Европске уније и територији трећих држава. Видети: Душко Димитријевић, „Уредба Савета 2580/2001 о посебним рестриктивним мерама против одређених лица и тела у борби против тероризма”, *Европско законодавство*, 2010, vol. IX, бр. 31-32, стр. 116-123; „Рестриктивне мере против финансирања тероризма као део Заједничке спољне и безбедносне политике политике ЕУ” у: Драгана Коларић, Научноистраживачки центар Криминалистичко полицијске академије (прир.), *Супротстављање савременим облицима криминалитета, анализа стања, европски стандарди и мере за унапређење*, Службени гласник, Београд, 2015, vol. I, стр. 167-178.

⁹ Council Directive 91/308/EEC of 10 June 1991 on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering, *Official Journal*, L 166, 28 June 1991.

Директиве Савета 91/308/ЕЕС о спречавању употребе финансијског система у сврху прања новца.¹⁰ Директива је обавезала државе чланице да прошире списак предикатних кривичних дела и професија са којима је прање новца повезано. Њоме је истакнуто да постоји „тренд у последњих неколико година према много широј дефиницији прања новца заснованој на ширем спектру предикатних или основних кривичних дела“. Директива подсећа на нужност осигурања ширег распона ових кривичних дела како би се олакшало извештавање о сумњивим трансакцијама. Будући да су терористички напади у Њујорку и Вашингтону 11. септембра 2001. године скренули пажњу на борбу против тероризма, од тог датума Директива о прању новца нашироко се сматра важним правним инструментом у остваривању ових циљева. Наравно, на државама је остала обавеза да пријаве све сумњиве трансакције и радње надлежним органима. Трећа важна Директива је Директива 2005/60/ЕС Европског парламента и Савета од 26. октобра 2005. године, о спречавању коришћења финансијског система у сврху прања новца и финансирања тероризма.¹¹ Ова Директива је заменила претходне две Директиве. Директива представља значајан напредак у смислу свеобухватне борбе против прања новца. С једне стране, Директива истиче негативне ефекте прања новца на економске и финансијске системе држава и јединствено тржиште, а с друге стране, Директива успоставља извесну равнотежу између европских и светских стандарда (будући да укључује 40 FATF препорука).¹² У том смислу,

¹⁰ Directive 2001/97/EC of the European Parliament and the Council of 4 December 2001 amending Council Directive 91/308/EEC on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering, *Official Journal*, L 244, 28 January 2001.

¹¹ Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council of 26 October 2005 on the prevention of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing, *Official Journal*, L 309, 25 November 2005. Да би спровела одредбе ове Директиве, Комисија је усвојила Директиву 2006/70/ЕС од 1. августа 2006, којом се утврђују мере за спровођење Директиве 2005/60/ЕС Европског парламента и Савета у погледу дефиниције политички изложених лица и техничких критеријума за поједностављење процедуре дубинске анализе клијената, као и за изузеће финансијске активности која се спроводи повремено или врло ограничено. Видети: Directive 2006/70/EC of 1 August 2006 laying down implementing measures for Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council as regards the definition of politically exposed person and the technical criteria for simplified customer due diligence procedures and for exemption on grounds of a financial activity conducted on an occasional or very limited basis", *Official Journal*, L 214, 4. August 2006.

¹² Међународно тело за финансијске акције (*Financial Action Task Force – FATF*) представља независно међувладино тело основано на самиту Г-7 у Паризу 1989. FATF развија и промовише политике за заштиту глобалног финансијског система од прања новца и финансирање тероризма. Првобитних четрдесет препорука FATF-а израђено је 1990. године као иницијатива за борбу против злоупотребе финансијских система од стране лица које перу новац од илегалних послова са дрогом. У току 1996. године, препоруке су

Трећа директива имала је боље ефекте у борби против прања новца од претходних. Коначно, са усвајањем Директиве 2015/849 Европског парламента и Савета од 20. маја 2015. године, којом су стављене ван снаге Директива 2005/60/ЕС и Директива Комисије 2006/70/ЕС, унете су одређене иновације о спречавању употребе финансијског система у сврху прања новца или финансирања тероризма.¹³

2) САДРЖАЈ

Дефиниције

За потребе Директиве прописане су следеће дефиниције:

1. „Кредитна установа” означава кредитне институције и њене пословне јединице на подручју ЕУ, независно од места где се налази њихово главно седиште;¹⁴

ревидиране по први пут како би одражавале еволуирајуће типологије прања новца. Четрдесет препорука из 1996. године подржало је више од 130 земаља и препоруке представљају међународне стандарде против прања новца. Након терористичких напада у Сједињеним Америчким Државама, FATF је проширио свој мандат кроз осмишљавање осам специјалних препорука о финансирању тероризма у октобру 2001. године. Ове препоруке садрже низ мера усмерених на борбу против финансирања терористичких аката и терористичких организација, које су комплементарне са ранијих четрдесет препорука. У циљу праћења техника прања новца, препоруке FATF-а поново су узете у разматрање 2003. године. У октобру 2004. године, FATF је објавио девету специјалну препоруку. Од тада је 40 + 9 препорука FATF-а било опште прихваћено и признато за међународне стандарде у борбе против прања новца (AML) и финансирања тероризма (CTF) од стране више од 180 земаља и региона у свету. Дана 16. фебруара 2012. године, ревидиране су изворне препоруке FATF-а, и усвојено је нових 40 препорука које наглашавају приступ заснован на ризику од нових претњи против прања новца, финансирања тероризма и пролиферације. FATF је 2013. године објавио и правила за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма. Видети: D. X. Mei, Y. Y. Ye, Z. G. Gao, "Literature Review of International Anti-Money Laundering Research: A Scientometrical Perspective", *Open Journal of Social Sciences*, No. 2, 2014, pp. 111-120.

¹³ "Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, amending Regulation (EU) No 648/2012 of the European Parliament and of the Council, and repealing Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council and Commission Directive 2006/70/EC", *Official Journal*, L 141/73, 5 June 2015.

¹⁴ Regulation (EU) No 575/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms and amending Regulation (EU) No 648/2012, *Official Journal*, L 176, 27.6.2013.

2. „Финансијска установа” означава установу која обавља једну или више финансијских делатности прописаних у првом Анексу Директиве 2013/36/ЕУ, укључујући мењачке активности (*bureaux de change*), активности из области животног осигурања осигуравајућих друштава, активности инвестиционих предузећа, друштава за заједничка улагања у случајевима кад тргују својим уделима и акцијама, активности посредника у осигурању, као и активности пословних јединица финансијских установа независно од места где се налази њихово главно седиште (на подручју ЕУ или ван ње);¹⁵
3. „Имовина” означава имовину сваке врсте, покретну или непокретну, материјалну или нематеријалну, као и правне документе или инструменте у било којем облику, укључујући електронске или дигиталне, којима се доказује власништво над имовином или удео у имовини;
4. „Криминална активност” означава све врсте криминалне инволвираности у извршење кривичног дела (између осталог, у дела корупције, пореског криминала, активности криминалних организација дефинисана Заједничком акцијом 98/733, кривична дела дефинисана Оквирном одлуком Савета 2002/475, Конвенцијом УН против незаконите трговине наркотицима и психотропским супстанцама и Конвенцијом о заштити финансијских интереса ЕЗ);¹⁶
5. „Финансирање тероризма” означава осигуравање или прикупљање новчаних средстава, било којим путем, директно или индиректно, са намером да се користе, или уз знање да су намењена делом или у целини

¹⁵ Directive 2013/36/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on access to the activity of credit institutions and the prudential supervision of credit institutions and investment firms, amending Directive 2002/87/EC and repealing Directives 2006/48/EC and 2006/49/EC, *Official Journal*, L 176, 27.6.2013; Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II) *Official Journal*, L 335, 17.12.2009; Directive 2004/39/EC of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on markets in financial instruments amending Council Directives 85/611/EEC and 93/6/EEC and Directive 2000/12/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 93/22/EEC, *Official Journal*, L 145, 30.4.2004; Directive 2002/92/EC of the European Parliament and of the Council of 9 December 2002 on insurance mediation, *Official Journal*, L 9, 15.1.2003.

¹⁶ Joint Action 98/733/JHA of 21 December 1998 adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union, on making it a criminal offence to participate in a criminal organisation in the Member States of the European Union, *Official Journal*, L 351, 29.12.1998; Council Framework Decision 2002/475/JHA of 13 June 2002 on combating terrorism, *Official Journal*, L 164, 22.6.2002; Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988, United Nations, *Treaty Series*, vol. 1582, p. 95; Convention on the protection of the European Communities' financial interests, *Official Journal*, C 316, 27.11.1995.

за извршење било којег кривичног дела прописаног Оквирном одлуком Савета 2002/475.¹⁷

6. „Саморегулаторно тело”, означава тело које репрезентује припаднике професија и има улогу у законодавном регулисању професија, у извођењу одређених функција које се односе на надзор или контролу и осигурање спровођења правила која се на њих односе;
7. „Стварни власник” (*beneficial owner*), означава физичко лице или више физичких лица која поседују или контролишу клијента и/или у чије име се спроводи трансакција. У случају привредних субјеката то подразумева једно или више физичких лица која у крајњем случају поседују или контролишу правно лице путем директног или индиректног власништва, довољног процента у акционарском капиталу или у праву одлучивања или у власничким уделима, укључујући акције које гласе на доносиоца или кроз контролу другим средствима која подлежу транспарентности тржишног пословања у ЕУ, или једнаким међународним стандардима којима се обезбеђује транспарентност власништва. Удео акција од 25% плус једна акција, или власнички удео од преко 25%, јасан је показатељ директног власништва. Удео акција од 25% плус једна акција, или власнички удео од преко 25% у правном лицу у власништву корпоративног субјекта које је под контролом физичког лица или више њих, или више корпоративних субјеката који су под контролом истог физичког лица или више њих, јасан је показатељ индиректног власништва. Овакав приступ је могућ јер се не доводи у питање право држава да утврде нижи постотак власништва, односно контроле.¹⁸ Ако нема основа за сумњу у погледу ко је власник, постоји обавеза вођења евиденције како би се идентификовало стварно власништво (у јавним регистрима, регистрима трговинских друштава, у централним регистрима и др.). У случају задужбина или правних аранжмана сличних трустовима, потребно је идентификовати физичко лице или више њих која обављају једнаке или сличне функције.
8. „Пружаоци услуга труста или трговачког друштва” означавају свако лице које пружа услуге трећим лицима, а које могу да се односе на оснивање трговачких друштава или других правних лица, обављање функције или постављање другог лица да обавља функцију директора или секретара

¹⁷ Council Framework Decision 2002/475/JHA of 13 June 2002 on combating terrorism, *Official Journal*, L 164, 22.6.2002

¹⁸ За контролу над другим средствима, ЕУ је усвојила: Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC, *Official Journal*, L 182, 29.6.2013.

трговачког друштва, ортака у партнерству и слично, пружање услуга регистрованог седишта, пословне адресе, кореспондентне адресе или административне адресе, као и осталих повезаних услуга трговачком друштву, партнерству, другом правном лицу или аранжману, обављање функције или постављање другог лица на место директора труста или сличног правног аранжмана, обављање функције или постављање другог лица за вршење функције номиналног акциона у име другог лица, осим трговачког друштва уврштеног на регулисано тржиште које подлеже обавези објављивања у складу са законодавством ЕУ и међународним стандардима;

9. „Кореспондентски однос” означава, између осталог, да једна банка као „кореспондент” пружа банковне услуге другој банци као „респонденту”, укључујући пружање текућег или другог рачуна пасиве и повезаних услуга као што су управљање готовином, међународни трансфери новчаних средстава, обрачун чекова, пролазни рачуни, услуге девизног пословања. Уз то, кореспондентни однос значи и односе између и унутар кредитних установа и финансијских институција;
10. „Политички изложена лица” (PEPs), означавају физичка лице којима су поверена, или су им била поверена јавна овлашћења и функције. Ова лица обухватају шефове држава, шефове влада, министре и заменике или помоћнике министара; заступнике у парламентима или у сличним законодавним телима; чланове управних органа политичких странака; чланове врховних судова, уставних судова или других судских тела високог нивоа чије одлуке не подлежу жалбама, осим у изузетним случајевима; чланове ревизорских судова или одбора централних банака; дипломатске представнике, отправнике послова и високо рангиране руководиоце у оружаним снагама; чланове административних, управљачких или надзорних тела предузећа у власништву државе; директоре, заменике директора и чланове одбора или еквивалентне функције у међународним организацијама. Све наведене јавне функције не обухватају лица средњег или нижег ранга;
11. „Чланови породице”, означавају брачног друга или лице која се сматра еквивалентом брачног друга политички изложеног лица; децу и њихове брачне другове или лица која се сматрају еквивалентом брачног друга политички изложеног лица; родитеље политички изложеног лица;
12. „Лица за која се зна да су блиски сарадници”, означавају сва физичка лица за која је познато да имају заједничко стварно власништво над правним лицима или правним аранжманима, или било које друге блиске пословне односе са политички изложеним лицима. У ову категорију убрајају се и физичка лица која су једини стварни власници правног лица или правног

аранжмана за које је познато да је формиран фактички у корист политички изложеног лица;

13. „Више руководство” означава службенике или запослене који имају сазнања и одговарајућа овлашћења у вези са доношењем одлука о ризицима везаним за прање новца и финансирање тероризма;
14. „Пословни однос” означава професионални или комерцијални однос који је повезан са професионалним активностима обвезника, а од којег се очекује да у време успостављања пословног односа има елемент трајности;
15. „Услуге игара на срећу” означавају, између осталог, услуге стављања новчаног улога у игре на срећу, укључујући лутрије, казино-игре, покерашке игре и опкладе које се играју на одређеној локацији или на даљину, путем било којих средстава и на индивидуални захтев примаоца услуга;
16. „Група” означава друштвену групу која се састоји од матичног друштва, друштава кћери и правних лица у којима матично друштво или друштва кћери учествују. Такође означава и предузећа која су међусобно повезана везом Директиве 2013/34/ЕУ;
17. „Електронски новац” означава новац дефинисан Директивом 2009/110/ЕЗ;¹⁹
18. „Фиктивна банка” означава кредитну установу или више финансијских установа или институција које спроводе активности еквивалентне онима које се спроводе у кредитним или финансијским установама, а које су основане на територији под ингеренцијом на којој нису физички присутне, које немају пословодство, нити управни орган, нити су повезана са финансијском групом.

Прописане надлежности и обавезе

Из Директиве произилази да су државе чланице Европске уније надлежне да обезбеде њено пуно спровођење у домаћи правни поредак. С обзиром да је четврта Директива инспирисана препорукама FATF-а из 2012. године о потреби побољшања законодавног оквира на нивоу Европске уније, њоме је проширен круг такозваних „обавезаних субјеката” (*Obligated Entities*) који подлежу обавезама спречавања прања новца и финансирања тероризма. У том смислу, Директива проширује ефекте на кредитне и финансијске установе, те правна и физичка

¹⁹ Directive 2009/110/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions amending Directives 2005/60/EC and 2006/48/EC and repealing Directive, 2000/46/EC, *Official Journal*, L 267, 10.10.2009.

лица која обављају професионалне активности – ревизоре, спољне рачуновође и пореске саветнике, потом јавне бележнике и правне стручњаке, било да делују у име своје странке, било за своју странку у било којој врсти финансијских трансакција или трансакција у вези промета непокретности и управљања новцем, хартијама од вредности или другом имовином клијената, односно отварањем и вођењем банковних, штедних рачуна или рачуна хартија од вредности, организацијом доприноса потребних за стварање, пословање или управљање трговачким друштвима, стварањем, пословањем или управљањем трустовима, трговачким друштвима, задужбинама или слично. Такође, Директива се односи и на друге пружаоце услуга труста или трговачких друштава, заступнике у промету непокретностима, друга лица која која тргују робом, под условом да плаћања обављају у готовини у износу од 10.000 евра или више, као и на пружаоце услуга игара на срећу.²⁰ Државе чланице могу одлучити да лица која се баве финансијским операцијама буду изузета од примене ове Директиве. Оваква могућности односи се на финансијске активности које не представљају главне активности тих лица, које су ограничене у апсолутним износима или на трансакцијској основи, потом на активности које генерално не нуде јавности.²¹ Државе чланице могу да захтевају да укупан приход од ових трансакција не прелази прописани праг, већ зависно од врсте финансијске активности (обично да не прелази износ од хиљаду евра или да не прелази праг виши од 5% од укупних персоналних прихода). У сврху остваривања наведених изузећа државе успостављају одређени надзор који се темељи на процени ризика или предузимању одговарајућих заштитних мера од могућих злоупотреба. Будући да је ризик променљива категорија, те да зависи од различитих варијабли (категорије клијената, врсте роба и услуга, географског подручја итд.), ризик се може повећати или смањити што може утицати на ниво успостављања превентивних мера, као што су мере дубинске анализе клијената. Процена ризика може обухватати примену проширене дубинске анализе, док ће у другим случајевима, када је степен ризика мањи, бити примењена поједностављена анализа. Према Директиви, мере дубинске анализе обухватају идентификацију и проверу идентитета клијената (нових и постојећих, већ у зависности од случаја), идентификацију стварног власника, процењивање и прикупљање информација о сврси и намени пословног односа, спровођење

²⁰ Државе осим у случају казина, имају могућност да изузму пружаоце одређених услуга игара на срећу од одредаба домаћег законодавства усклађеног са овом Директивом, а на основу доказаног ниског ризика који се заснива на природи деловања таквих услуга.

²¹ Изузетак се прави у односу на пружање услуга новчаних пошиљки дефинисаних Директивом 2007/64/EC. Видети: Directive 2007/64/EC of the European Parliament and of the Council of 13 November 2007 on payment services in the internal market amending Directives 97/7/EC, 2002/65/EC, 2005/60/EC and 2006/48/EC and repealing Directive 97/5/EC, *Official Journal*, L 319, 5.12.2007.

континуираног праћења пословних односа и контроле трансакција, те утврђивања профила клијента, ризика и финансијских извора. Државе чланице у складу са прихваћеним моделом процене ризика могу проширити дејство одредаба Директиве на професије и друштва која нису *stricto sensu* обухваћена формулацијом „обавезаних субјеката“, а о чему су дужне обавестити Комисију. „Обавезни субјекти“ према Директиви треба да имају утврђене политике, контроле, као и процедуре за делотворно управљање ризицима. У том смислу, дубинске анализе могле би да буду од користи „обавезним субјектима“ у спровођењу сопствених процена у борби против прања новца. Ове процене треба да се евидентирају и верификују, као и да се редовно освежавају и ажурирају. Према одредбама Директиве, процене врше „обавезни субјекти“ непосредно, или посредством трећих лица (у држави чланици или трећој држави). Иначе, саме државе чланице треба да обезбеде услове да „обавезни субјекти“ примењују дубинску анализу својих клијената у ситуацији приликом успостављања пословног односа, приликом извршавања повремене трансакције која износи 15.000 евра или више, без обзира обавља ли се трансакција у облику једне операције или више операција које се чине повезанима, потом приликом преноса новчаних средстава како је дефинисано у Уредби (ЕУ) 2015/847,²² чији је износ преко хиљаду евра, те у случају трговаца робом, приликом обављања повремених готовинских трансакција у износу од 10.000 евра или више, без обзира обавља ли се трансакција у облику једне операције или више повезаних операција које се чине повезанима. Уз то, Директива предвиђа исту обавезу и за пружаоце услуга игара на срећу, приликом преузимања добитака и/или стављања улога, приликом извршавања трансакција у износу од две хиљаде евра или више, без обзира обавља ли се трансакција у облику једне операције или више повезаних операција, и коначно кад постоји сумња на прање новца или финансирање тероризма, без обзира на сва могућа одступања, изузећа или прагове, као и у случају кад постоје сумње у истинитост или релевантност претходно прибављених идентификацијских података о клијенту. У изузетним ситуацијама, када је реч о плаћањима електронским новцем роба или услуга, или плаћања платним инструментима чији је месечни праг до 250 евра, државе могу допустити „обавезним субјектима“ одступање од правила дубинске анализе. У појединим специфичним ситуацијама, или у ситуацијама у којима се послује са физичким или правним лицима чије је седиште у тзв. *високоризичним земљама*, „обавезни субјекти“ су дужни да примењују мере појачане дубинске анализе ризика (на пример, код сложених и необично великих трансакција и свих необичних примера трансакција које немају никакву економску или

²² Regulation (EU) 2015/847 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on information accompanying transfers of funds and repealing Regulation (EC) No 1781/2006 *Official Journal*, L 141, 5.6.2015.

закониту сврху). Према Директиви и Комисија има обавезу да спроводи сопствену процену ризика од прања новца и финансирања тероризма како би се утврдиле могуће прекограничне претње.²³ У том смислу, важан фактор јесте унапређење квалитета релевантних статистичких података који се прикупљају на нивоу Европске уније, а који би могли послужити Комисији у погледу процене ризика од прекограничних претњи. Процена овог ризика може да утиче на унутрашње тржиште Уније, због чега Комисија саставља извештаје ослањајући се на мишљења европских надзорних тела и стручњака, са препорукама државама чланицама у погледу предузимања одговарајућих мера. У односу на процену ризика у високоризичним земљама, Комисија има обавезу да на основу делегираних овлашћења донесе потребне акте којима се констатују њихови стратешки недостаци.

Директива предвиђа да државе чланице оснивају самостално надзорна тела или механизме који треба да одговоре на могуће ризике. Своје процене ризика ова тела стављају на располагање „обавезним субјектима“, другим државама, Комисији и европским надзорним телима. Директива још предвиђа и да државе чланице имају обавезу да успоставе Финансијско-обавештајну јединицу (*Financial Intelligence Unit – FIU*) која ће радити на спречавању, откривању и ефикасној и координираној борби против прања новца и финансирања тероризма. Финансијско-обавештајне јединице оснивају државе чланице самостално као централне националне јединице одговорне за пренос и анализу извештаја о сумњивим трансакцијама. Јединице и надзорна тела држава чланица међусобно размењују информације. Комисија ЕУ пружа овим телима логистичку помоћ у координацији активности, што треба да доведе до потпуно интегрисаног система за борбу против прања новца и финансирања тероризма. Државе, у принципу, треба да омогуће јединицама потпун и благовремен приступ релевантним информацијама путем сигурних и проверљивих информационих канала. Финансијско-обавештајне јединице према Директиви имају право да спроводе оперативне и стратешке анализе и да предузимају адекватне мере када постоји основана сумња да је трансакција повезана са прањем новца или финансирањем тероризма. Те мере могу се састојати у суспензији или блокирању трансакција. Мере се предузимају непосредно или посредно, већ у зависности где постоји потреба и оправдани интерес регулисан према унутрашњем праву. „Обавезни субјекти“ дужни су да обавесте Финансијско-обавештајну јединицу и да се уздрже

²³ У процени ризика веома је важна међународна координација која се манифестује у учешћу међународних тела у поступку процене различитих сектора и финансијских области (нпр. Европско надзорно тело за банкарство (*European Banking Authority – EBA*), Европско надзорно тело за осигурање и струковно пензијско осигурање (*European Insurance and Occupational Pensions Authority – EIOPA*), и Европско надзорно тело за хартије од вредности и тржишта капитала (*European Securities and Markets Authority – ESMA*).

од обављања трансакција у случају да средства потичу од прихода од криминалних активности, или да се односе на финансирање тероризма. Откривање ових информација од стране „обавезаног субјекта“ не представља кршење било каквог ограничења у погледу откривања информација и не повлачи никакву одговорност. Међутим, према Директиви постоји забрана откривања таквих информација трећим лицима. Иначе, према правилу, државе су дужне да пружају Финансијско-обавештајним јединицама све потребне информације у складу са националним законодавством. У ситуацијама кад држава чланица именује тзв. саморегулаторно тело, то тело не мора бити у обавези да пружа информације Финансијско-обавештајним јединицама добијене од лица које заступа. У таквим случајевима, реч је о информацијама које саморегулаторно тело добије или прибави од клијената у току утврђивања правног статуса или приликом заступања странака у судском поступку, укључујући и информације које прибавља приликом консултација.

У циљу повећања транспарентности како би се спречиле евентуалне злоупотребе, државе чланице треба да осигурају да се задовољавајуће, тачне и актуелне информације о стварном власништву похрањују у национални централни регистар, уз потпуну усклађеност с правом ЕУ. Државе би на тај начин могле користити податке из овог регистра, а исте би биле доступне и Финансијско-обавештајним јединицама и „обавезним субјектима“ када предузимају дубинске анализе својих клијената. Државе чланице такође би требале осигурати да и остала лица која могу доказати легитимни интерес у односу на прање новца, финансирање тероризма и повезана предикатна кривична дела, попут корупције, пореских кривичних дела и превара, имају приступ овим подацима у складу са националним прописима о заштити података који могу бити и либералнији у односу на предметну Директиву. Иначе, сходно препорукама FATF-а, Директива предвиђа да би „обавезни субјекти“ требало да чувају до пет година потребне податке које су прибавили посредством мера дубинске анализе својих клијената, као и евиденције извршених трансакција како би могли остварити сарадњу са надлежним телима за спречавање прања новца. У одређеним случајевима, након процене нужности и пропорционалности, могуће би било чувати податке из евиденција о текућим правним поступцима у додатном року од пет година, не доводећи тиме у питање кривично законодавство дотичне државе чланице.

У односу на заштиту личних података Директива полази од важећег права ЕУ и права која су гарантована у Повељи о основним правима. Стога, активности које се односе на прикупљање, анализу, похрањивање и дељење података претпостављају поштовање основних људских права и забрањују дискриминацију. Спровођење дубинске анализе, трајно праћење, истраге и пријаве необичних и сумњивих трансакција, идентификације стварног власника правног лица или правног аранжмана, утврђивања политички изложених лица, дељења информација надлежних тела, те дистрибуције информација кредитних

и финансијских установа и других обвезника, прикупљање и обрада личних података коју спроводе „обавезни субјекти“, требало би отуд ограничити на оне активности које су неопходне за спровођење ове Директиве у унутрашњи правни поредак. У случају да се то не учини на адекватан начин, предметна Директива предвиђа распон административних мера и санкција које су доступне државама чланицама. Међутим, ова могућност је диспозитивне природе, тако да државе могу одлучити да се мере и санкције подведу у оквире кривичноправне одговорности, о чему су дужне да поднесу одговарајуће доказе Комисији.

Меродавно право и предмет примене Директиве

За спровођење ове Директиве меродавно је право матичне државе. Државе су дужне да предузимају све неопходне мере ради усаглашавања свог законодавства са заједничким правилима садржаним у Директиви. У том смислу, четврта Директива омогућава државама чланицама да задрже постојеће законодавство или да донесу ново, строжије за област сузбијања прања новца и финансирања тероризма. Примена четврте Директива је иначе, проширила листу кривичних дела везаних за прање новца тако да обухвата између осталог: 1) конверзију или пренос имовине, када се зна да је та имовина стечена криминалном активношћу или учешћем у таквој активности, у сврху утаје или прикривања незаконитог порекла имовине или помагања било којем лицу укљученом у извршавање таквих активности; 2) утају или прикривање извора, локације, располагања, кретања власништва над имовином, када се зна да је та имовина стечена криминалном активношћу или учешћем у таквој активности; 3) стицање, поседовање и употребу имовине, ако се зна да је та имовина стечена криминалном активношћу или учешћем у таквој активности; 4) учешћем и удруживањем ради извршења, помагања и подстицања, погодовања и саветовања при извршењу било које од наведених радњи. Прањем новца сматрају се чак и активности спроведене на подручју друге државе чланице или неке треће земље. Променљива природа опасности које представљају прање новца и финансирање тероризма, а коју омогућава непрекидан развој технологије, захтева брзо и непрекидно прилагођавање унутрашњег законодавства у циљу предупређења ових појава која потичу из високоризичних трећих земаља. У том контексту, значајно је предузимање делотворних мера за сузбијање кривичних дела прања новца и финансирања тероризма која се одвијају преко интернета. Надлежна државна тела и „обавезни субјекти“ морали би у том погледу бити проактивни у борби против иновативних начина прања новца.²⁴ Прање новца је,

²⁴ Према Директиви, Комисија би требала узети у обзир информације од међународних организација и тела, евалуације и детаљне извештаје о проценама ризика у вези борбе против прања новца и финансирања тероризма, као и јавно објављене изјаве FATF-а, у сврху усклађивања података и предузимања конкретних даљих мера.

такође, често повезано са активностима која се односе на директне или индиректне порезе. С обзиром да су пореска кривична дела укључена у широку дефиницију криминалних активности у овој Директиви, у складу са ревидираним препорукама FATF-а, државе чланице су у обавези да ускладе њихову инкриминацију у сопственим законодавним оквирима. Државе у том погледу имају обавезу да врше размену информација или да пружају помоћ Финансијско-обавештајним јединицама ЕУ. Занимљиво је да Директива констатује и повећану бојазан од прања новца у сектору игара на срећу. Како би се смањили ризици повезани са овим активностима, предвиђена је обавеза за пружаоце услуга игара на срећу да примене мере дубинске анализе клијената за појединачне трансакције у износу од две хиљаде евра или више. Државе би морале осигурати да „обавезни субјекти“ примењују исти праг приликом наплате добитака, стављања улога, укључујући и куповину и замену коцкарских жетона. У казинима и играоницама морала би се осигурати примена мера дубинске анализе клијената. Међутим, у околностима где не постоји високи ризик, државама чланицама требало би бити омогућено да изузму одређене пружаоце услуга игара на срећу од захтева прописаних предметном Директивом. То би наравно било могуће само изузетно и у оправданим околностима које Директива ближе разрађује.

3) ДАТУМ СТУПАЊА НА СНАГУ

Директива је ступила на снагу 26. јуна 2015. године. Државе чланице биле су дужне да ускладе своје законодавство у области спречавања финансијског система за прање новца и финансирање тероризма до 26. јуна 2017. године, и да о томе известе Комисију. Такође, државе су биле дужне да успоставе ефикасне механизме за подстицање пријављивања надлежним телима потенцијалних и стварних кршења националног законодавства о спречавању прања новца и финансирању тероризма. Комисија је у обавези да до 26. јуна 2019. године, поднесе извештај о спровођењу ове Директиве Европском парламенту и Савету.

4) ИЗВОРИ

Dimitrijević, Duško, "Prohibition of terrorism in international legal practice", in: Dragana Kolarić (ed.), *Archibald Reiss Days, Criminalistic Police Academy*, Belgrade, 2016, Vol. I.

Dimitrijević, Duško, "Money laundering and terrorist financing on international and national legal level", VIII International Scientific Conference, *Archibald Reiss Days*, 2-3 October 2018, University of Criminal Investigation and Police Studies, Belgrade, 2018.

Димитријевић, Душко, „Уредба Савета 2580/2001 о посебним рестриктивним мерама против одређених лица и тела у борби против тероризма“, *Европско законодавство*, 2010, vol. IX, бр. 31-32.

Димитријевић, Душко, Васић, Ненад, „Рестриктивне мере против финансирања тероризма као део Заједничке спољне и безбедносне политике политике ЕУ“, у: Драгана Коларић, Научноистраживачки центар Криминалистичко полицијске академије (прир.), *Супротстављање савременим облицима криминалитета, анализа стања, европски стандарди и мере за унапређење*, Службени гласник, Београд, 2015, vol. I.

“Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, amending Regulation (EU) No 648/2012 of the European Parliament and of the Council, and repealing Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council and Commission Directive 2006/70/EC”, *Official Journal*, L 141/73, 5 June 2015.

Directive 2001/97/EC of the European Parliament and the Council of 4 December 2001 amending Council Directive 91/308/EEC on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering, *Official Journal*, L 244, 28 January 2001.

Directive 2004/39/EC of the European Parliament and of the Council of 21 April 2004 on markets in financial instruments amending Council Directives 85/611/EEC and 93/6/EEC and Directive 2000/12/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 93/22/EEC, *Official Journal*, L 145, 30.4.2004.

Directive 2002/92/EC of the European Parliament and of the Council of 9 December 2002 on insurance mediation, *Official Journal*, L 9, 15.1.2003.

Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council of 26 October 2005 on the prevention of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing, *Official Journal*, L 309, 25 November 2005.

Directive 2006/70/EC of 1 August 2006 laying down implementing measures for Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council as regards the definition of politically exposed person and the technical criteria for simplified customer due diligence procedures and for exemption on grounds of a financial activity conducted on an occasional or very limited basis”, *Official Journal*, L 214, 4. August 2006.

Directive 2007/64/EC of the European Parliament and of the Council of 13 November 2007 on payment services in the internal market amending Directives 97/7/EC, 2002/65/EC, 2005/60/EC and 2006/48/EC and repealing Directive 97/5/EC, *Official Journal*, L 319, 5.12.2007.

- Directive 2009/110/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions amending Directives 2005/60/EC and 2006/48/EC and repealing Directive, 2000/46/EC, *Official Journal*, L 267, 10.10.2009.
- Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II) *Official Journal*, L 335, 17.12.2009.
- Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on the annual financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC, *Official Journal*, L 182, 29.6.2013.
- Directive 2013/36/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on access to the activity of credit institutions and the prudential supervision of credit institutions and investment firms, amending Directive 2002/87/EC and repealing Directives 2006/48/EC and 2006/49/EC, *Official Journal*, L 176, 27.6.2013.
- International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism, UN Doc. A/RES/54/109, Annex.
- Convention against Corruption, *United Nations, Treaty Series*, vol. 2349.
- Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988, United Nations, *Treaty Series*, vol. 1582.
- Convention against the Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, *United Nations, Treaty Series*, vol. 1582.
- Convention against Transnational organized crime from 2000 (Palermo Convention), *United Nations, Treaty Series*, vol. 2225.
- Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of Proceedings from Crime (Strasbourg Convention), Council of Europe, *European Treaty Series* no. 141, Strasbourg, 8 November 1990.
- Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism (Warsaw Convention), Council of Europe, *European Treaty Series* no. 198, Warsaw, 16 May 2005.
- Convention on the protection of the European Communities' financial interests, *Official Journal*, C 316, 27.11.1995.
- Convention on the Prevention of Terrorism, Council of Europe, *European Treaty Series* no. 195, 16 May 2005.
- Council Directive 91/308/EEC of 10 June 1991 on prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering, *Official Journal*, L 166, 28 June 1991.

Council Framework Decision 2002/475/JHA of 13 June 2002 on combating terrorism, *Official Journal*, L 164, 22.6.2002.

Council Framework Decision 2002/475/JHA of 13 June 2002 on combating terrorism, *Official Journal*, L 164, 22.6.2002.

Improving Global AML/CFT Compliance: On-going Process - 22 February 2019, Интернет: <http://www.fatf-gafi.org/countries/a-c/bahamas/documents/fatf-compliance-february-2019.html>

Jakulin, Vid, „Pranje novca u aktima Europske unije i Saveta Europe”, *Strani pravni život*, No 2, 2015.

Joint Action 98/733/JHA of 21 December 1998 adopted by the Council on the basis of Article K.3 of the Treaty on European Union, on making it a criminal offence to participate in a criminal organisation in the Member States of the European Union, *Official Journal*, L 351, 29.12.1998.

Mei, D. X., Ye, Y. Y., Gao, Z. G., „Literature Review of International Anti-Money Laundering Research: A Scientometrical Perspective”, *Open Journal of Social Sciences*, No. 2, 2014.

Miller, R. S., Rosen, L. W., Anti-Money Laundering: An Overview for Congress, *Congressional Research Service*, 2017.

Regulation (EU) 2015/847 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on information accompanying transfers of funds and repealing Regulation (EC) No 1781/2006 *Official Journal*, L 141, 5.6.2015.

Regulation (EU) No 575/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms and amending Regulation (EU) No 648/2012, *Official Journal*, L 176, 27.6.2013.

Schroeder, W. R., „Money laundering: A Global Threat and the International Community's Response”, *FBI Law Enforcement Bulletin*, 2001.

Шкулић, Милан, *Организовани криминалитет – појам, појавни облици, кривична дела и кривични поступак*, Службени гласник, Београд, 2015.

„Закон о спречавању прања новца и финансирању тероризма”, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 113/17.

„Закон о рачуноводству”, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 62/2013 и 30/2018.

„Закон о ревизији”, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 62/2013 и 30/2018.

„Закон о факторингу”, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 62/2013 и 30/2018.

5) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Имајући у виду да Србија тежи да постане пуноправна чланица Европске уније, она мора изградити демократско друштво и успоставити владавину

права, што се односи на изградњу демократских институција и хармонизацију домаћег законодавства са законодавством Европске уније. С обзиром на ову околност, Србија ће морати све више да усклађује своје законодавство са међународним правним стандардима који се односе на сузбијање прања новца и финансирање тероризма. С тим у вези, Србија има обавезу да инкорпорира у свој правни оквир заједничка правила садржана у Директиви 2015/849 Европског парламента и Савета од 20. маја 2015. године, о спречавању употребе финансијског система у сврху прања новца или финансирања тероризма. Иако је Србија остварила одређени напредак у унапређењу законодавног оквира доношењем *Закона о спречавању прања новца и финансирању тероризма*, резултати постигнути у пракси нису, нажалост, задовољавајући.²⁵ Познато је, наиме, да је Србија ушла у процедуру појачаног надзора од стране Комитета експерата Савета Европе за евалуацију мера против прања новца и финансирања тероризма (MONEYVAL) 2016. године, када је актуелизиран проблем усклађености домаћих прописа са европским и међународним стандардима, пре свега са препорукама Међународног тела за финансијске акције (FATF), из фебруара 2012. године. Иако у последњем објављеном извештају, MONEYVAL закључује да је Србија остварила одређени институционални напредак у борби против прања новца и борбе против финансирања тероризма (AML/CFT), и даље су приметни одређени недостаци које Србија треба да превазиђе кроз реформу свог институционалног и правног система. Ипак, од фебруара 2019. године, Србија је направила одређене искорак у вези ажурирања свог националног система процене ризика (NRA), увођења надзора над одређеним професијама (нпр. адвокатуром, нотарством, играма на срећу), спровођење мера дубинске процене ризика над клијентима (CDD), политички изложеним лицима, електронским трансферима, у погледу успостављања ефикасног механизма за осигурање правовременог приступа информацијама о стварним власницима, у погледу осигурања адекватне и ефикасне истраге и кривичног гоњења, неодложног спровођења циљаних финансијских санкција, предузимање пропорционалних мера за непрофитне организације у складу са приступом заснованим на ризику.²⁶ Такође, Србија је прихватила препоруке FATF-а и уградила их је у амандмане *Закона о рачуноводству, Закона о ревизији и Закона о факторингу*.²⁷ С обзиром да

²⁵ „Закон о спречавању прања новца и финансирању тероризма“, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 113/17.

²⁶ *Improving Global AML/CFT Compliance: On-going Process – 22 February 2019*, Интернет: <http://www.fatf-gafi.org/countries/a-c/bahamas/documents/fatf-compliance-february-2019.html>

²⁷ „Закон о рачуноводству“, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 62/2013 и 30/2018; „Закон о ревизији“, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 62/2013 и 30/2018; „Закон о факторингу“, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 62/2013 и 30/2018.

новелирани законодавни оквир пружа могућност да се Србија озбиљније позабави сузбијањем прања новца и финансирања тероризма, за веровати је да ће у перспективи, са постепеним усаглашавањем домаћег правног и институционалног оквира са међународним стандардима, бити направљен и извесни помак од значаја за скидање Србије са „црне листе“ земаља са стратешким недостацима у борби против прања новца и финансирања тероризма.²⁸

DIRECTIVE (EU) 2015/849 ON THE PREVENTION OF THE USE OF THE FINANCIAL SYSTEM FOR MONEY LAUNDERING OR TERRORIST FINANCING

Abstract: After Serbia entered into the enhanced supervision procedure by the Committee of Experts of the Council of Europe for Evaluation of Measures against Money Laundering and Financing of Terrorism (MONEYVAL), the problem of harmonization of domestic regulations with European and international standards, first of all with the recommendations of the Financial Action Task Force (FATF) from February 2012, was updated. Since Serbia is leading negotiations on EU accession, it must fully harmonize its legislation with European standards in this area, in particular with the Fourth Anti Money Laundering Directive (Directive 2015/849 of the European Parliament and the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of a financial system for the purpose of money laundering or terrorist financing). Although Serbia at the beginning of 2019 made progress in meeting the FATF recommendations, it will have to take concrete measures from the action plan in the coming period to avoid the risk to remain on the so-called "blacklist" of countries that do not respect international standards in this field. Lack of political will to complete international obligations in this area could be a decisive factor in stopping institutional reforms and then, quite certain, the process of Serbia's accession to the European Union.

Key words: Money laundering, financing of terrorism, harmonization of legislation, prevention, Serbia, European Union.

²⁸ У том погледу, Србија би требало да интензивира сарадњу са најважнијим полицијским организацијама у свету, као што су Међународна полицијска организација (INTERPOL), Агенцијом Европске уније за сарадњу у спровођењу закона (EUROPOL) и другим релевантним AML/CFT телима као што су: Комитета експерата Савета Европе за евалуацију мера против прања новца и финансирања тероризма (MONEYVAL), Међународно тело за финансијске акције (FATF), Комитет експерата за тероризам (CODEXTER), EGMONT група, Међународна асоцијација за супервизоре осигурања (IAIS), Базелски одбор за банкарску супервизију (BCBS), WOLFSBERG група, Међународна информативна мрежа за прање новца (IMoLIN), итд. Такође, Србија треба да сарађује у овој области са међународним финансијским организацијама као што су Светска банка и Међународни монетарни фонд.